

Umassusillit sikumut attuumassutillit

Pissutsit sukkasuumik allanngoriartorneranni
uumassusillit assigiinngitsut imaani sikumut
attuumassutillit pillugit nassuiaat

Conservation of Arctic Flora and Fauna (CAFF)

Eqikkaaneq

Uumassusillit sikumut attuumassutillit tassaavoq uumassusilinnut assigiinngiaartunut imaani sikup malunnartumik allanngoriartornerata sunniutaanik misissuineq. Misissuinermi CAFF-ip (Naasut uumasullu piujuartinnissaannut Issittoq pillugu suleqatigiissitaq) ingerlataani uumassusillit assigiinngiaartut imaani sikumut attuumassutillit pillugit paasissutissat ataatsimut nalilersinnaaniarlugit, Issittumi Siunnersuisooqatigiit ilisimariikkanik nalilersuineri aallaavigalugit misissuisoqarpoq. Nalunaarusiaq paasissutissiissutissatut politikikkullu aalajangiisartunut naleqqutassatut eqqarsaatigineqarpoq.

Silap kissakkiartorneranik issittumi sermersuup allannguutai kingulliit upernaakkut qanoq ilinerani sikueruttarneranut ukiakkullu qaqugukkut sikusarneranut sunniuteqarput. Allannguutit aamma sikup annertussusaanut sumiiffinnilu assigiinngitsuni aalajangersimasuni sikup qanoq qajannaatsigineranut sunniuteqarput. Ataatsimut isigalugu siku ukiuni arlalinni aassimanngitsoq aakkaangami ukioq ataaseq sikuusimasumik sukkasuumik taarserneqartarpoq. Ukioq qanoq iligaluaaraangalluunniit siku annikilliartorpoq, minnerunngitsumik aasaanerani skiuusartoq annikillilluni. Ukiut 30-t ingerlaneranni Issittup Imaata sikuerutingajavinnissaa naatsorsuutigineqarpoq, taamaallaat Canadap avannaata imartaani qeqertat akornanni kiisalu Kalaallit Nunaata Canadallu akornanni ikerit nerukinnerit ukiuni arlalinni aalaakkaasunik sikuusarnissaat naatsorsuutigineqarluni.

Sikusarnerata sukkasuumik allanngoriartorneranik uumasut ersarinnerpaamik eqqorneqartut tassaapput sikumi uumasut. Uumassusillit tamakkua ilagaat quajaatit, qaleruallit, natsiit kiisalu nannut. Uumasut tamakkua ilaatigut siku pinngitsoorsinnaarpasinngimmassuk, siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu tamakkua qanoq sunnerneqassanersut takorlooruminaappoq. Assersuutigalugu issittup saarullia sikumut attuumassuteqarluinnartoq Issittumi aalisakkat takussaansaat aamma sikoqanngitsumi nassaassaasarpoq. Assersuutigineqarsinnaasut ilaat aamma tassaapput timmissat imaani uumasut, sikup sinaani nerisassaqarluarnertik pissutigalugu tamaanga qaniittumi manniliortullu piaqqaminnik alliartortitsisartut.

Sikup annikinnerulerneratigut aamma inuit qanoq sunnerneqassanersut qskorlooruminaappoq. Sikusartup annikilliartornerata issittumi inuiaqatigiit, minnerunngitsumik nunat inoqqaavi sineriammi najugallit, sikumi piniarnermik assartuinermillu pinngitsuuisinnaanngitsut kiisalu kulturertik naapertorlugu sikup eqqaani uumassusilinnik assigiinngitsunik inuussuteqartut ulorianartorsiortinneqarput. Sikusartulli annikilliartorneratigut Issittumi nunat

nunallumi allat aamma aningaasaqarnikkut nutaanik periarfissaqalissapput. Taamaakkaluartoq pisuussutit tunisassiarilernerit annertusaanerillu aamma kingunerissavaat umiarsuarnik assartuinerit, aalisarnerit takornarianillu angallasserit mingutsitsinermikkut Issittumi naasut uumassusillillu malunnaatilimmik akornusersorlugillu ulorianartorsiortilersinnaasaavaat.

Issittumili uumassusillit toqqaannartumik sikuerunneranik sunnerneqartut saniatigut sunniutaasut allat assigiinngitsorpassuupput. Qanoq ilinerani qanoq annertutigisumik qanorlu qajannaatsigisumik sikunera naapertorlugu, issittumi sikumi eqqaanilu kiisalu sikoqanngitsumi immallu naqqani uumassusillit nalinginnaasumik periusaat, immap iluani qaamanermit, immap kissassusaanit, qanoq nerisassaqartigineranit kiisalu naasut uumassusillillu angalanerannit/tissukarnerannit sunnerneqartarput. Suut tamarmik imminnut ataqatigiiaarnerat ataatsimut isigiuminaammat qanoq annertutigisumik allanngortoqarnissaa tamatumalu Issittumi imaani uumassusillit assigiinngiaartut amerlassusaannut qanoq sunniuteqassanersut oqaatigiuminaappoq.

Uumasuaqqat – uumassusillit tamarmik aallaavii – 1998-imiit 2009-p tungaanut 20 procentimik amerlierarnerannut pissutaavoq ulluni 45-ni sikoqannginnerusimanera kiisalu aasaanerani sikup 27 procentimik annikilleriarsimanera. Issittumili sumiiffinni assigiinngitsuni pissutsit assigiinngillat. Sumiiffiit ilaanni uumasuaqqat ikileriarsimapput, tamatumunngalu pissutaagunarlu nerisinnaasaasa imaani qanoq akuliussornerat, kingullertigut aamma maluginiarneqarpoq uumasuaqqat ikileriarsimasut. Quajaatit qaqugukkut amerliartortarnerat allanngoriartorpoq quajaatillu sorliit amerliartornerusarnerat aamma allanngoriartorluni. Uumasuaqqat nerisarineqartut minnerpaat takkuttarnerat allanngorpat tamakkunangga nerisaqartunut qimerloqanngitsunut tamakkunngalu suli nerisaqartunut aalisakkanut, timmissanut miluumasunullu kiisalu tamakkunangga nerisaqartunut qanoq sunniuteqarnissaat oqaatigiuminaappoq. Ikkattumi issittullu imartaani itisuumi allannguutaasut assigiinnginnissaat ilimanagerpoq. Sikup annikilliarnera makkua allannguteqarnerisa sunniutaannut attuumassuteqartut isigineqartariaqarpoq: allanngit sunniuteqateqarluni allanngoriartortitsineq, soorlu ineriartornermit, immap seernassusaanit kiisalu toqunartut arrujitsut nerisaqatigiittunilu kviksølveqarnerata annertusiartornerat.

Imaani pissutsit allanngornerisigut quajaatit, uumasut qimerloqanngitsut, aalisakkat, miluumasut timmissallu kissarnerumaamiittut Issittumi avannarpartilissapput, uumasullu Issittumut naleqqussarsimasut najukkamik kujasinnerusortaa annaassallugu. Uumasut piniapilunneqarnerat kiisalu ilaasa nerisaminnik allanngortitsinerat paasineqarsimasooq pissutaallutik, uumasut assigiinngitsut akornanni pissutsit allanngorput.

Allannguutitut tamakkununga issittumi uumasut qanoq naleqqussarnissaat suli oqaatigineqarsinnaangilaq. Allanngoriartornerit sukkangaarmata ineriartorneq malinnaasinnaangilaq, uumasullu sananeqaatsimikkut periutsimikkulluunniit nalinginnaasumik pissutsinut nutaanut naleqqussapallassinnaasut ulorianartorsiunnginnerussapput. Uumasut siaruaassimangitsut, immikkuullarissunik nerisallit kinguaassiornissaminnullu pisariaqartitsisut, kiisalu/imaluunniit sikumik pisariaqartitsivissortartut ulorianartorsiornerussapput.

Pissutsit sukkasuumik allanngoriartornerat tamatumalu uumasunik qanoq sunniinera ataatsimut eqqarsaatigalugu, inuit tamakkununga nerisaasa isumannaatsuunissaat anguniarlugu ilisimariikkat aallaavigisariaqarput kiisalu issittumi uumassusillit piujuarnissaat nakkutigineqartariaqarluni. Allannguutit misissorlugit nalilersortarnissaat kiisalu uumassusillit ataqatigiiaarnerisa nakkutigilluarnissaat annertusiartuaaginnartumik pisariaqartinneqassaaq.

Pitsaanerusumik nalunaarsuisoqartariaqarpoq, soorlu aamma imaani uumassusillit imminnut qanoq atassuteqaqatigiinnerisa paasilluarnissaat pisariaqartoq. Sumiiffinni assigiinngitsuni kiisalu ilisimatuussutsikkut ileqqutoqqatigullu assigiinngissutsit tappussorlugit allanngoriartornerit paasiniartariaqarput.

Nalunaarusiaq taanna aallaavigalugu Issittumi Siunnersuisooqatigiinnut sisamanik innersuussuteqartoqarpoq:

1. Issittumi uumasut assigiinngiaartut sukkasuumik allannguuteqalissappata iliuuseqarfiginissaat piareersimaffiginiarlugu, uumasut najugaasalu kiisalu imartat neriniarfiisa allanngornerinut naleqqussapallassinnaangorlugit nakkutigineqarnissaat patajaallisarneqassasoq.
2. Uumassusillit assigiinngiaartut allannguuteqarnerannik piaartumik paasinninnissamut pinngortitamillu illersuinissamut sakkussat paasinissaat.
3. Issittumi Siunnersuisooqatigiinnut nalunaarusiornerni nakkutilliinerlu ataatsimut isigalugu ilisimasat ileqqutoqqanik aallaavillit iluaqutigineqarnerunissaat.
4. Ilisimatuussutsikkut paasisat, nalunaarsuinerit kiisalu nalilersuinerit paasissutissiissutigineqartillugit qanoq nakkutilliinissaq eqqarsaatigineqartassasoq.

Issittumi Siunnersuisooqatigiit saqqummersitaat immikkullu ilisimasallit nalunaarusiaat qimerloorneqarput. Innersuussutinut oqaaseqaatit eqimattanut saqqummiunneqarput, imatut sammisat immikkoortiterlugit: 1) silap pissusaata allanngorneranut killiliineq; 2) inuiaat kulturillu; 3) silap pissusaanut naleqqussarneq nakkutilliinerlu; 4) sumiiffiit eriagisat; 5) uumassusillit ataqatigiiaarnerisa akornuserneqannginnissaannut iliuuseqarneq; 6) nunat tamat imartaanni aalisarneq; 7) piniarneq; 8) atassuteqaqatigiinneq; kiisalu, 9) ilisimasat. Sammisani

assigiinngitsuni nalunaarusiani innersuussutit assigiittortaqaqaat. Taakkualu tamarmik uumassusillit sikumut attuumassutillit illersorneqarnissaannut nakkutigineqarnissaannullu pingaarnersiuinernik suleriaasissanillu pisariaqartunik innersuussuteqarput.